

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 12. februarija 1892.

Politiški oddelek.

Češka sprava.

Poslednji čas se zopet mnogo govori o češki spravi. Češki veleposestniki so imeli v Pragi več posvetovanj, pri katerih so se posvetovali o tej toliko važni stvari. Pokazalo se je pa, da mej njimi ni več pravega naudušenja za dunajske punktacije in večina je mislila, da naj se s spravo še malo počaka, da se malo duhovi pomirijo, da se bodo mogle stvari razpravljati s potrebno objektivnostjo. Popolnoma se veleposestniki niso odrekli dunajskim punktacijam, ker jih veže dana beseda in se tudi zaradi vlade ne marajo postaviti naravnost po robu. Vidi se pa, da bi mnogi najrajše videli, da se dunajski dogovori kar lepo pozabijo.

Vse kaže, da bode še precej vode steklo, predno bode sprava vresničena. Ta čas se bodo pa že nekoliko premenili nazori in v sedanji obliki dunajski punktacije ne postanejo meso in kri. Sedaj je ni nobene stranke razen Nemcev, ki bi se posebno nauduševala še za spravo. To vedo dobro tudi levičarski listi in zaradi tega je tako vzdihovanje v Izraelu. Od prvega levičarskega glasila na Dunaju do zadnjega nemškoliberalnega lističa v kakem zakotji na Češkem vsi se jeze nad veleposestniki in Staročehi, da ne drže dane besede, da si nikdo ni na Dunaji zagotovil, do kdaj se sklepi spravnih konferencij tudi izvrše. Ta velika jeza pač dokazuje, da gre za jako važno stvar. Iz levičarskih glasil pa tudi izvemo prave nakane nemškoliberalne stranke. Hoteli so napraviti popolnoma nemško ozemlje, kamor bi bila vrata češki besedi zaprta. V nemškem delu dežele bi Čeh zastoj iskal prava v svojem jeziku. Uradnik bi ga ne razumel in bi ga tudi razumeti ne smel. Vse šole bi služile le germanizaciji. Kaj tacega sicer v dunajskih punktacijah ni, ali Nemci so to hoteli zavrtno uveljaviti.

Kako pa vzdihuje znana židovska „Neue Freie Presse“, da vse sedaj že izvršene točke sprave nemajo

nobene veljave, dokler se ne razdele okraji po narodnostih. Sedaj se ne ve, katere šole spadajo pod nemški oddelek šolskega sveta, kateri uradniki pod disciplinarno oblast nemškega senata pri praškem nadsodišču. Kako lepo bi pa bilo po razdelitvi okrajev, nemški senat pri nadsodišču bi lepo odločeval o vseh zadevah nemških okrajnih sodišč. Uradniki bi bili podrejeni le njemu, vse pritožbe od takih sodišč bi le njemu prihajale. Nemški senat bi že s svojimi podrejenimi uradniki skrbel, da bi češke vloge kmalu izginile. Sedaj je pa vzlic razdelitve pri nadsodišču stvar še vsa drugačna. Če kdo vloži tudi v Homotovu, Podmoklem ali v Liberci češko vlogo, mora se tudi češki rešiti. Če se stvar obravnava v češkem jeziku v prvi instanci, se potem tudi pri nadsodišču v češkem senatu.

Tako ima vsako sodišče na Češkem opraviti tudi s češkim senatom in tudi disciplinarne zadeve, posebno če izvirajo iz kacega občevanja s češkimi strankami, ne pridejo pred nemški senat, temveč pred skupno nadsodišče, in to je Nemce bodlo, ko jih Čehi nadzorujejo pri občevanju s češkimi strankami.

Ravno tako bi Nemci radi, da bi po razdelitvi okrajev v šolskih zadevah vsi nemški okraji bili podrejeni nemškemu oddelku deželnega šolskega sveta. Tako bi češki oddelek deželnega šolskega sveta ne imel ničesa zapovedati okrajnemu šolskemu svetu v Liberci, naj bi tudi se stvar tikala češke šole. Reklo bi se, da je Liberce nemški okraj in vse šolske stvari tega okraja spadajo pod nemški oddelek deželnega šolskega sveta. Naj bi se te nemške želje zakonito vresničile, kmalu bi jele zginjevati češke šole v krajih, kjer so Čehi v manjšini.

Kmalu bi jih preorganizovali po ponemčevalnem štajarskem ali koroškem receptu. Čehi, če bi se ne hoteli ukloniti nemškemu nasilstvu, bi se morali pritoževati pri ministerstvu, upravnem ali državnem sodišču. Kako so pa taka pota težavna in draga, vedó povedati že koroški in štajarski Slovenci. Večkrat se po dolgem in upornem trudu še nič ne doseže. Stvar se zavrne zaradi kake formalne napake in vsa stvar je treba začeti z nova. Vč-

krat se pa dotičniki že naveličajo vednih pritožeb in stvar puste pri miru in germanizacija praznuje svojo zmago.

Iz povedanega je pač razvidno, da tukaj gre za jako važno stvar. Res bi mogli z novim volilnim redom po razdelitvi okrajev si Čehi za zmiraj zagotoviti večino v deželnem zboru. Toda kaj bi jim to pomagalo. Delokrog deželnih zborov se je že jako izožil in zlasti v jezikovnih zadevah ima deželni zbor jako malo govoriti. Stvar spada pred državni zbor, v večini je pa še le od administracije zavisna. Zaradi tega pa lahko rečemo, da bi deželni zbor v tem ničesar ne zmožel. Vsako leto bo se stavilo nekaj interpelacij, katere bi namestnik odgovoril, kakor bi se mu zdelo, ali bi pa nanje niti odgovoril ne. S tem bi pa bila stvar končana. Zaradi tega je pa dolžnost vseh čeških zastopnikov preprečiti, da se sprava ne izvrši popolnoma v nemškem zmislu. Če stvar pride pred deželni zbor, naj jo odklonijo, ali pa naj jo tako predelajo, da bode jasno, da za češke zadeve nemških okrajev nimajo nikakor odločevati le nemški oddelki višjih oblastev v Pragi. Razdelitev naj se dožene stvarno, ne pa krajevno. Če Nemci nočejo se v to udati, je pa bolje, da se s spravo nekaj časa počaka. Ta čas pa naj Čehi lepo poravnajo notranje zadeve, poiščejo naj si dobrih zaveznikov. Pred vsem naj gledajo s pametno politiko približati se drugim avstrijskim Slovanom. Tako podkrepjeni vsled vzajemnosti z drugimi Slovani bodo lahko dosegli ugodnejšo spravo, kadar pride pravi čas. Pred vsem pa morajo gledati, da veleposestnike pridrže na svoji strani. Od veleposestnikov je odvisna večina v českem deželnem zborn. Ko bi veleposestniki potegnili z Nemci, pa se sprava izvede prav v zmislu Nemcev in s tem bi bil velik del naroda češkega izgubljen. Ko bi Staročehi odložili svoje mandate in bi njih stole zaseli češki radikalci, bi se konservativni veleposestniki utegnili naveličati poslušati zabavljanja dr. Gregra in Vašatyja in odložiti deželnozbornske mandate. To bi tem bolj gotovo storili, kar bi se v deželnem zboru, ko bi več ne bilo Staročehov, čutili popolnoma osamljene. Tudi je treba vedeti, da konservativni veleposestniki niso tako odločni Čehi, da bi vztrajali v takem boju. Več ali manj odgajeni v nemškem duhu in v sorodstvu z nemškimi plemenišaši se kolikor toliko nagibajo na nemško stran. Zaradi tega so pa Staročehi v deželnem zboru potrebni, da s svojim vplivom pridržejo veleposestnike na svoji strani. To vedo tudi Nemci, zaradi tega pa tudi dajo levičarska glasila razumeti, kako ugodno bi jim bilo, da Staročehi odložé mandate. Jezé se, da stranka, ki je po njih mnenji že zgubila ves vpliv, se ne umakne s političnega pozorišča.

Nas in vsakega pravega prijatelja češkega naroda pa mora veseliti, da Staročehi vztrajajo v sedanjih, zanje zares težavnih razmerah. Naj se sodi o njih doseđanjí politiki kakor hoče, to se mora reči, da sedaj so še potrebni faktor. Svojo nalogo bodo še le dopolnili, kadar se osnuje mej Mladočehi kaka zmerna stranka,

katera bode znala ohraniti dobre odnošaje z veleposestniki. Tedaj se bodo lahko z mirno vestjo umaknili s političnega pozorišča, če jim ne bode zdelo potrebno in umestno dalje delovati na tem polju. Poznejši rodovi bodo pa jim lahko hvaležni, da so vztrajali v tako kritičnih trenutkih in od naroda češkega tako odvrnili veliko nevarnost, in odpustili bodo jim razne napake.

Politični pregled.

Poslanska zbornica. — Pretečeni teden posvetovala se je poslanska zbornica o načrtu zakona, s katerim naj bi se vpeljal borzni davek. Izmej naših poslancev je pri tej točki prav temeljito govoril posl. Šuklje in sicer za nasvetovani vladni načrt, ki gre na to, da se borzni davek pač vpelje, toda ne previsok. Načrtu so pa tudi močno nasprotovali. Posebno posl. Lueger je nasprotoval predloženi vladni predlogi in se zelo protivil prenizkemu davku, ter zahteval in utemeljeval potrebo, da naj bo davek višji. Poročevalec dr. Bilinski in finančni minister dr. Steinbach sta Luegerju ugovarjala in naposled se je vladni načrt v borznem davku vsprejel neizpremenjen — Te dni se zbornica posvetuje o vladni predlogi, ki gre na to, da se donavski parobrodni družbi dovoli državna podpora letnih 250.000 gld., družba pa, da bi se zato zavezala za časa vojne prepustiti vse ladije vojnemu ministerstvu. Predlogu upirajo se posebno Mladočehi in antisemiti in posl. Lueger je prav pošteno ožigosal zane-marjeno gospodarstvo omenjene družbe in se odločno izrekel proti nasvetovani predlogi. Razen te točke bil je dne 8. t. m. v razpravi tudi samostalni predlog deželnega glavarja štajarskega grofa Wurmbranda, ki gre na to, da se ustanove posebne deželne zavarovalnice proti ognju. Ako bi se te zavarovalnice dovolile, primoran bi bil vsakdo svoja poslopja zavarovati in ne bi bilo več onih revščin, kakor nastajajo sedaj, če kdo pogori in ni zavarovan. Predlog vseskozi pameten, ni našel posebnega nasprotstva v zbornici in izročil se je odseku 24 članov v pretresovanje.

Gosposka zbornica ni vsprejela od poslanske zbornice sklenenega zakona o uravnavi juridičnih študij in stvar prišla bo zopet v poslanski zbornici v posvetovanje.

Trgovske pogodbe so stopile v veljavo dné 1. t. m. hkratu je pa avstrijski trgovinski minister dobil visoko odlikovanje. Jako se je opazilo, da ogerski trgovski minister ni bil odlikovan. Povod temu je iskati najbrž v tem, da je Baross z ugodnostmi, ki jih je dovolil ogerski trgovski delniški družbi, v mnogih ozirih naredil pogodbe za iluzorične. Minister s svojimi naredbami ni škodoval le nemški trgovini, temveč še v veliki večji meri avstrijski. Gospodom na Dunaji pa pač ne more biti prav, da Ogri tako podkopujejo našo državno polovico v narodno-gospodarskem oziru.

Plener. — Ministerski predsednik grof Taaffe si prizadeva že več let, da bi preosnoval sedanje stranke v našem parlamentu. Njemu ne ugajajo stranke, ki so osnovane na narodnem načelu. Rad bi vidil, da bi v Avstriji bili le dve veliki stranki, liberalna in konservativna, kakor sta v Angliji. Pri poslednji bi bili zlasti vsi zastopniki veleposestva, pri prvi pa posebno zastopniki mest, trgov in industrijskih krajev. Kmetijski poslanci bi se pa pridružili nekateri k prvi, drugi pa k drugi skupini. Vsa prizadevanja grofa Taaffeja v tem oziru bile so sedaj brez uspeha. Nedavno se je kazalo, da se je grof Taaffe precej približal svojemu smotru. Predsednik skupnemu najvišjemu računnišču pojde v pokoj. Po prizadevanju grofa Taaffeja se je to dobro plačano mesto ponudilo vodji zedinjene levice Plenerju. Poslednji pa ne živi v najboljših gmotnih razmerah in bi se mu ta služba jako dobro prilegla. Da